

Overweging in de Vesperdienst op 9 maart 2025 (Wim Hollart)

1 Koningen 19 : 1-13

Gemeente,

Je kunt soms in je leven niet alleen op de maatschappij vastlopen, maar ook op God. Zoals de profeet Elia. Hij had de macht van God op de Karmel gedemonstreerd. God was voor hem de God van het wonder, de God van de machtige daden. Hij wilde aan zijn toehoorders God zó demonstreren, dat ze er niet meer onderuit konden en ja moesten zeggen, geloven in de God van Abraham, Isaäk en Jakob. Tijdens een wedstrijd op de berg Karmel in de trant van "laat de echte god te voorschijn komen" verslaat de God van Elia met donder en bliksem de machteloze priesters van Baäl. Maar koningin Izebel is niet onder de indruk van deze overwinning. Elia moet vluchten voor zijn leven. In de woestijn stort hij volledig in. Dat is herkenbaar. Na een grote inspanning, een examen, een prestatie, een geslaagde carrière, een promotie op je werk, volgt in een mensenleven soms een depressie. Zien wij in deze fase uit het leven van Elia niet ook een telkens weerkerende situatie in het leven van ons mensen ? Van u en mij ? Dat wij de boel erbij neergooien. Wanneer het niet naar onze zin gaat, dan maar liever helemaal niet ! "Ik wou dat ik dood was...." De eeuwige stilte van de woestijn is als de dood. We herkennen hierin allerlei stadia van onze levensreis : de wanhoop en de zelfkritiek : ik ben niet béter dan ieder ander, waar leef ik voor ? - de vlucht - slapen en zitten : er komt niets uit je handen - de eenzaamheid..... Volgens ons kan het niet verder gaan.

Maar ofschoon Elia en ook wij soms niet verder willen, gáát het tóch verder. Gods omgang met Elia heeft iets ontroerend zorgzaams. Iemand - een bode van de Eeuwige? - maar wie is dat níet zo nu en dan voor een ander ?, raakt hem aan. Er is een stem in de woestijn voor Elia : Sta op en eet wat. Is dat geen glimp van hoop ? Voor Elia is het nog geen teken van Gód. Hij eet en drinkt en gaat weer liggen. Hij wil nog niet verder leven. Hij wil zich nog niet echt laten helpen. Maar God laat hem niet los. Zoals wij weleens iemand mee naar buiten nemen voor een wandeling en dan vragen : Begin nog eens opnieuw, vertel me je verhaal nog eens !

Elia wordt voor de tweede keer geroepen : "Sta op en eet wat, anders is de reis te zwaar voor je". Letterlijk staat er : "Sta op, eet, want de weg zou te veel voor u zijn". Deze laatste woorden bieden een prachtige zinspelende op de eerdere uitspraak van Elia, waar deze toen moedeloos uitriep : "het is te veel". Door nu echt op te staan zal Elia toch in staat zijn om zijn werk in de dienst van God weer voort te zetten. Na het eten en drinken is zijn tijdsbeleving ánders : veertig dagen en veertig nachten van voortgaan, zwijgen en vasten. Het is een soort innerlijke ervaring van de volheid van de tijd, waarin een reis van enkele uren meer kan betekenen dan jaren klokkentijd. Het is de aanduiding voor een heel mensenleven. Je kunt soms vástlopen in je leven en we moeten dan leren datgene los te laten wat ons niet verder helpt. We kunnen ons laten schenken wat wij onszelf niet kunnen geven.

Daarbij kunnen wij ook denken aan het gedicht dat Willem Barnard heeft geschreven. In 1996 werd een achttal TV-diensten door de NCRV uitgezonden vanuit de Nicolaïkerk te Utrecht. In elke viering stond een bijbelfiguur centraal. Bij de diensten rond Simson, Hanna, Elia en Ester schreef Willem Barnard een liedtekst. Zo ook : Elia, een lied. In het Bijbelverhaal van Elia op de Horeb dekt Elia met zijn mantel zijn gelaat, wanneer God is voorbijgegaan. In het lied van Barnard daarentegen is het God die zich omhult, met verschijnselen die 'als herauten' worden vooruitgestuurd. Immers 'tot niemand komt Gij onomwonden' (strofe 2, regel 4). Deze 'windselen' worden in het lied niet zozeer weergegeven als natuurverschijnselen, maar als zielenroerselen. Zoals : vertwijfeling, emotie, geestkracht, ontredding, vuur. Echter, in dat alles is God niet.

Het lied bestaat uit drie strofen van vier regels. Er is hier sprake van een tamelijk wisselend ritme. Dat past bij de verwarring die uit deze regels spreekt, als waarheden toch niet zo zeker zijn, als dreigende boodschappers langskomen, als zaken verborgen blijven.

‘En dan, als niets meer spreekt, alles blijft stom, / achter een sluier soms, uit een stil midden / is er een stem’ (strofe 3, regel 1-3). Dat het Hebreeuwse woord *kol* in 1 Koningen 19,12-13 letterlijk met ‘stem’ vertaald wordt, is voor Barnard uiterst belangrijk:

‘In het verhaal van Elia op de Horeb komt de stilte aan het woord. Een stem van verfijnde stilte, dat staat er letterlijk in 1 Koningen 19,12. Deze lijn houdt de dichter aan als hij concludeert dat God spreekt als alles verstomd is, als je niets hoort. Hij geeft daar extra lading aan als hij schrijft dat God spreekt als hij zelf niets weet te bidden (strofe 3, regel 3-4). De verstilde stem is Gods evenbeeld. Zo wijdt dit lied ons in in een mysterie. Het is een persoonlijk lied, ook wat Barnard zelf aangaat. ‘In de emotie heb ik U gezocht’ (strofe 1, regel 3)? In zijn dagboek zijn het juist deze woorden die telkens weer terugkeren als hij zijn gemoedsgesteldheid uit de doeken doet.

Elia moest leren dat God niet de God van het onweer en de storm was, zoals hij van Hem gewend was, niet in de aardbeving was, niet in het vuur. Maar dat God heel onverwacht in het suizen van een zachte koelte aanwezig was. Is deze ontdekking van Elia niet ook de weg voor óns ? Als wij maar begrijpen dat Gods mogelijkheden gróter zijn dan ónze soms zo verwárende wereld. Al gáánde wordt de wég gebaad. Achter ons de herinnerde weg. Soms even de pas inhouden, vragen naar de onbekende weg. Nieuwsgierig naar wat er is ná de kromming. Verlangen naar wat er ligt óver de bergpas. Maar dan : Opnieuw op weg gaan. Steeds weer opnieuw opstaan, zoals ook Jézus liet zien, een nieuw begin maken met je leven. Vooruitgrijpen op wat nog niet is : mensen, die de aarde met elkaar delen. Alvast doen wat we zeggen. Want we zijn op elkáár aangewezen.

AMEN.

Elia, een lied

Gij gaat voorbij. Een grote ademtocht,
 alles wat vastomlijnd leek staat te beven –
 In de emotie heb ik U gezocht,
 Gij waart er niet. Niets dan mijn eigen leven.

En de ontredde ring ging voor U uit,
het vuur als Uw heraut vooruitgezonden –
Ik bleef alleen in mijn eenzelvigheid,
tot niemand onzer komt Gij onomwonden.

En dan, als niets meer spreekt, alles blijft stom,
achter een sluier soms, uit een stil midden
is er een stem. Gij spreekt, maar andersom:
als ik niets hoor, als ik niets weet te bidden.

Willem Barnard (1920-2010)